

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_16

Digitální učební materiál

Sada: Novověk

Téma: Habsburská monarchie v 2. polovině 19. století (Bachovský absolutismus, rakousko-uherské vyrovnání, české země)

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z tématu Habsburská monarchie v 2. polovině 19. století (Bachovský absolutismus, rakousko-uherské vyrovnání, české země) a procvičí si je v závěrečném opakování.

Habsburská monarchie v 2. pol. 19. století

Bachovský absolutismus

- revoluce 1848 poražena – zrušeny výhody revoluce
- odvolána ústava
- znovu absolutismus

František Josef I. (1848 – 1916)

Alexandr Bach – ministr vnitra (původně právník)

- řídil policii, potlačoval svobody, spolky
- nesvoboda – hlavní opory

policie - Bach

armáda – císař

katolická církev – ideologická opora (podporovaná státem, získává zpět majetek, získává zpět dohled nad školstvím)

z revoluce se zachovalo: zrušení poddanství, náboženská svoboda, rovnost lidí před zákonem

potlačováno české národní hnutí – postih slavných (Borovský do Brixenu, Palacký musel odejít z Vlasteneckého muzea)

Obr. 2

reformy

- nařídil je císař a vláda většinou zlepšovaly situaci císaře a pokladny

státní správa

- stát rozdělen na územní jednotky – obec – okres – kraj – země
- v čele země – zemské místodržitelství (nad ním ministr vnitra)
- rozdělení trvala až 100 let

obchod a průmysl

- podpořit podnikání
- podpořit aktivitu lidí
- Živnostenský řád – zákon o svobodě podnikání, každý živnostník platil daně

školství

- základní a střední – dohled církve
- vysoké – svobodné, podpora vlády, vědecký charakter => rozvoj hospodářství

1859 - Rakousko prohrálo válku s Itálií

- **důsledek** – ztráta Lombardie a konečná přeměna Rakouska v konstituční monarchii
- odvolán Bach

František Josef I. - v říjnu 1860 vydal Říjnový diplom

- prohlášení o změnách a budoucnosti monarchie
- vzdává se absolutní formy vlády
- bude vládnout ve spolupráci s říšskou radou

1861 - Únorová (Schmerlingova) ústava (oktrojovaná = vnucená)

- Schmerling – ministr spravedlnosti
- monarchie se změnila na ústavní monarchii
- moc císaře omezená

Obr. 3

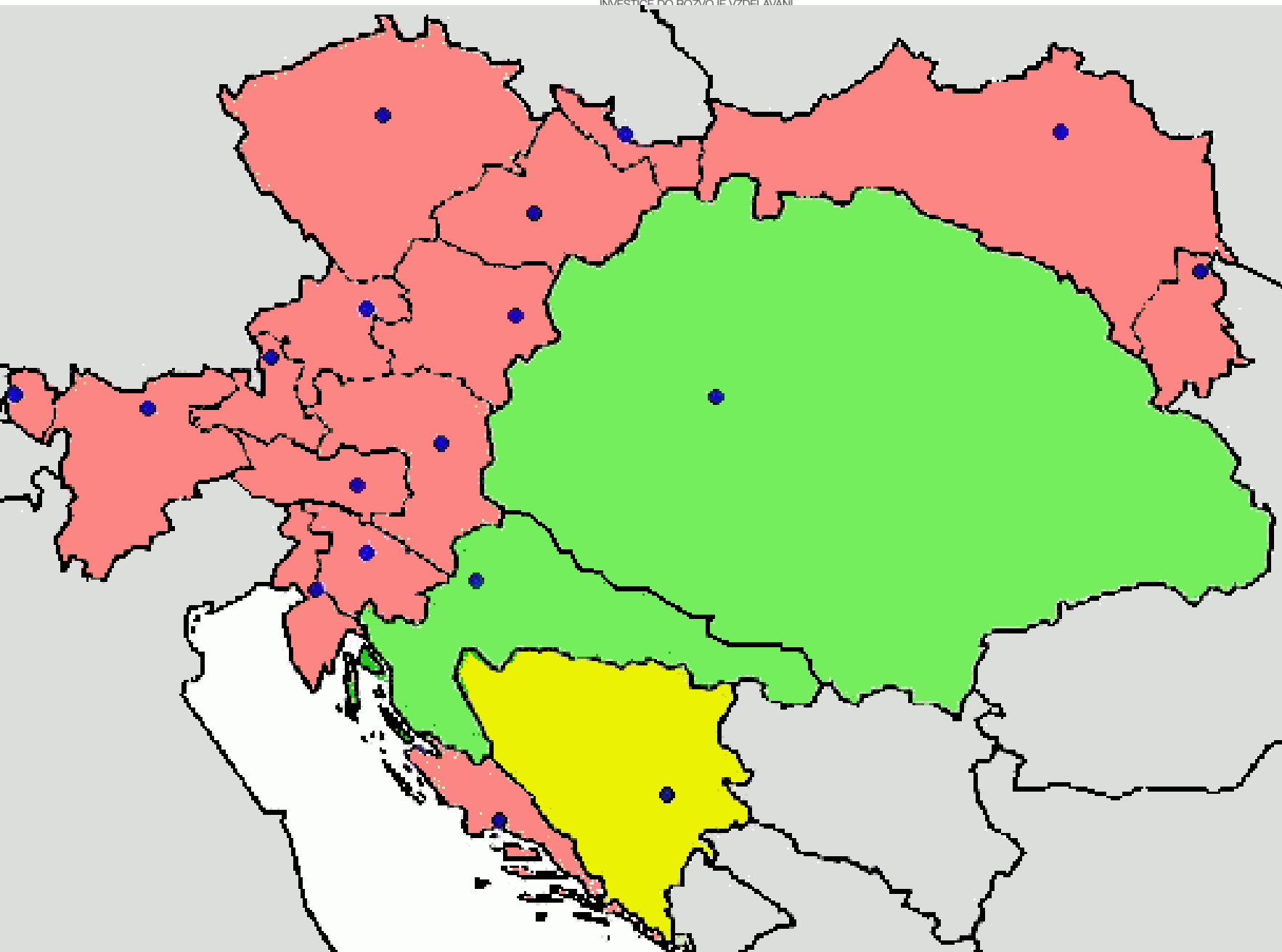
- vznik **říšské rady** = parlament – centrální pro celou monarchii (ve Vídni)
- zasedají zemské sněmy – v jednotlivých zemích
- říšská rada - **horní komora** (členy jmenoval císař – šlechta, církev, vědci, umělci – Palacký)
 - **dolní komora** (volení poslanci – volí je zemský sněm)
- **volební právo** – nebylo všeobecné, nebylo rovné (každý má jeden hlas)
- voliči rozděleni do čtyř majetkových kurií (velkostatkářská, příslušníci živnostenské a obchodní komory, města a venkov) – nemajetní a ženy nemohli volit
- více majetní měli více hlasů

1866 - Rakousko poraženo Pruskem v bitvě u Sadové

- Prusko sjednotilo Německo
- Itálie získala Benátsko
- v rámci Habsburské monarchie posilují Maďaři

1867 – rakousko-uherské vyrovnání

- rozdělení monarchie – vznik Rakouska-Uherska
- dualismus = dvojvládí
- **Předlitavsko** (= Rakousko + Čechy + Halič + Tyrolsko + Dalmácie + Bukovina)
- **Zalitavsko** (= Uhry + Slovensko + Chorvatsko + Sedmihradsko)
- měly společného panovníka, zahraniční politiku, finance a armádu
- stanovena hranice (říčka Litava), která rozdělovala RU na Předlitavsko a Zalitavsko

1867 – prosincová ústava pro Předlitavsko

- rovnost všech občanů před zákonem
- neomezená volnost pohybu a jmění
- osobní a domovní svoboda, svoboda shromažďování
- svobodné vyznání víry, právo vytvářet spolky
- volební právo (není rovné ani všeobecné) – jen pro bohatší občany
- boj za všeobecné volební právo – 1906 –
v Předlitavsku uzákoněno **všeobecné hlasovací
právo pro muže – 1907** – poprvé podle něj voleno
do říšské rady

České země v druhé polovině 19. století

začátek 60. let 19. století – dva politické směry:

šlechticko-konzervativní – vlastenecky smýšlející

šlechta – **hrabě Clam-Martinic, Lev Thun**

liberální směr – zájmy měšťanstva – nacionální
rysy

staročeši

mladočeši

- požadavek – obnovení českého státu v rámci federativně uspořádaného Rakouska
- nejznámější osobnosti: **František Palacký, František Ladislav Rieger, Karel Sladkovský, Julius a Eduard Grégrovi**
- 1867 – pouť do Moskvy – Palacký, Rieger – účast na Národopisné výstavě v Moskvě

1868 – Národní divadlo - základní kámen

- politická manifestace
- po roce **1867** – diskuse na zemském sněmu, mohutné **tábory lidu**
- hlásili se k odkazu husitů, památná místa (Tábor, Říp, Vítkov)

Obr. 5

Obr. 6

- vyhlášen výjimečný stav – císař chce uklidnění – dosadil do Čech kancléře hraběte Hohenwartha – jedná se staročechy o česko-rakouském vyrovnání

1871 – fundamentální články – (základní)

- Čechy měly získat vlastní vládu a sněm
- měly být spojeny s Rakouskem v oblasti měny, armády, zahraniční politiky, daní, cel, pošty
- odpor německého obyvatelstva v Čechách a uherských politiků – články **nebyly schváleny**
- **reakce** českých politiků – **1873 – pasivní rezistence**
- neúčast na zasedání říšského sněmu a zemského sněmu
- především staročeši
- čeští zástupci jsou však zbaveni jakékoli možnosti ovlivňovat politiku

- důsledek neúspěšných bojů o budoucnost státu – rozkol mezi staročechy a mladočechy

1874 – ustavení **Národní strany svobodomyslné (mladočeské)**
– **Karel Sladkovský, bratři Grégrovi**

- odmítli pasivní rezistenci

1878 – konec pasivní rezistence

80. léta 19. století – aktivní politika

- úsilí o jazykové, kulturní a hospodářské výhody pro českou společnost
- strana **staročeská = Národní strana**
- strana **mladočeská = Národní strana svobodomyslná**

1879 - čeští poslanci do politiky vstoupili s projevem **státoprávního ohrazení** – svých nároků se nevzdají, ale budou je prosazovat jinak

- v aktivní politice **staročeši** podporovali vládu (spojili se s jinými stranami – stali se součástí vládní většiny) - **pravicová vláda, „železný kruh pravice“**
- v čele vlády - hrabě **Eduard Taaffe**
- neměl žádné velké koncepce, kromě jediné – prohlašoval, že chce uklidňovat spory a stát nad stranami
- nebránil se změnám, ale odkládal řešení
- čeští politici za to očekávali ústupky (drobné ústupky) = **„drobečková politika“**

1880 - Stremayrova jazyková nařízení - při jednání s úřady lze užívat vedle němčiny i češtinu, vnitřní jazyk byl však jen německý) na české žádosti museli úředníci odpovídat česky)

- rozdělení Karlovy univerzity na českou a německou** (v české části působí mladá generace vědců - Masaryk, Gebauer, Goll, Lindner - začali také vydávat časopis Athenaeum, kde uveřejňovali své články)
- 1890 - staročeši na výzvu Taaffeho začali jednat s německými liberály o národnostním vyrovnání

dohody - punktace - rozdělení našeho území na oblasti české a německé

- Němci byli zvýhodněni - velký odpor u Čechů
- punktace nebyly schváleny
- **1891** - staročeši u voleb propadli – konec jedné etapy české politiky

Kulturní život české společnosti

- spolková činnost
- zpěvácké a tělocvičné spolky – Hlahol, Sokol
- nová generace českých umělců – **V. Hálek, J. Neruda, B. Smetana, Josef Mánes**
- generace Národního divadla – **F. Ženíšek, Vojtěch Hynais, Václav Brožík, M. Aleš**

Úkoly k procvičování:

1. Kdo byl Alexandr Bach?
2. K jakým změnám došlo v Habsburské monarchii v 2. pol. 19. století v oblasti správy?
3. Co je obsaženo v Říjnovém diplomu a Únorové ústavě?
4. Vysvětli rakousko-uherské vyrovnání.

Obr. 7

5. Co obsahovala Prosincová ústava?
6. Vysvětli pojem pasivní rezistence.
7. Charakterizuj český kulturní život 2. poloviny 19. století.
8. Které spisovatele, malíře a hudební skladatele tohoto období znáš?

Zdroje:

ČORNEJ, Petr. Dějepis 3: Novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-172-9.

MANDELOVÁ, Helena. Novověk II: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-470-3.

VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Sedmý díl: Evropa v konfliktech, osvícenství, Francouzská revoluce, napoleonské války, barok. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2005. ISBN 80-239-4959-4.

HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. Dějiny českých zemí: Díl druhý – Od poloviny 18. století do vzniku České republiky. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-522-4.

ČORNEJ, Petr a kol. Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X.

HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Sedmý díl, Od konce napoleonských válek do vzniku Rakouska-Uherska (1815-1867). 1. vyd. Praha: Via Facti, 1998. ISBN 80-238-2999-8.

HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Osmý díl, Slavné příběhy a osobnosti druhé poloviny 19. století. 1. vyd. Praha: Via Facti, 2000. ISBN 80-238-5709-2.

Zdroje:

Obr. 1: *Soubor:KaiserFranzjosef1853-1-.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-30].

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:KaiserFranzjosef1853-1-.jpg> Creative Commons 3.0

Obr. 2: *Soubor:Alexander von Bach.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-30].

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Alexander von Bach.jpg> Creative Commons 3.0

Obr. 3: *Soubor:Franz joseph1.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-30]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Franz_joseph1.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 4: *Soubor:Cisleithanien Transleithanien.png* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10

-30]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Cisleithanien_Transleithanien.png Creative Commons 3.0

Obr. 5: *Soubor:Narodni divadlo Praha 1881.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-30].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Narodni_divadlo_Praha_1881.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 6: *Soubor:František Palacký.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-30].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:František_Palacký.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 7, 8: Microsoft PowerPoint klipart

Obr. 9: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 9

Gymnázium Nové Město na Moravě